

СВЯТА

**ЕПАРХІАЛЬНИЙ
ВІСНИК**

№11

листопада-1947

Львів

[Faint, illegible handwritten text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, illegible printed text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, illegible printed text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, illegible printed text.]

[Faint, illegible printed text.]

[Faint, illegible printed text.]

ЄПАРХІАЛЬНИЙ ВІСНИК

О Р Г А Н
ЛЬВІВСЬКО-ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО
ЄПАРХІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

№ 11

РІК ВИДАННЯ II

Л Ъ В І В
Листопад 1947 р.

З М І С Т

	Стор.
Патріарше послання з нагоди 30-річчя Радянської Держави	323—324
Послання митрополита Йоана з нагоди 30-річчя Радянської Держави	325—327

ЦЕРКОВНЕ ЖИТТЯ

М. П. — Подорож Святішого Патріарха Алексія до Румунії	328—336
--	---------

ПРОПОВІДІ

Архієпископ Макарій. — Слово перед молебном у львівському кафедральному соборі 7 листопада 1947 р.	337—338
---	---------

СТАТТІ

М. К. — Православна наука про святість і непорочність Пресвятої Діви Марії	339—343
--	---------

Протопресвітер Костельник Гавріл. — «Непомильність» папи і римської Церкви	344—350
--	---------

Х Р О Н І К А	351—352
---------------------	---------

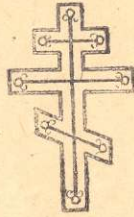
«Єпархіальний Вісник» виходить щомісяця в двох аркушах друку.

Ціна одного номера 7 крб.

Відповідальний редактор: Макарій, Архієпископ Львівський і Тернопільський.

Адреса редакції і адміністрації: Єпархіальний Вісник, Львів, пл. Юра ч. 5.

Обласна друкарня, Львів, вул. Спартака № 4.

З ласки Божої смиренний Алексій,
Патріарх Московський і всієї Русі,
преосвященним архіпастирям, боголюбивим
пастирям і всім вірним дітям Церкви руської

«Всі путіє Господні — милость і істина
завіта Єго і свідінія Єго» (Пс. 24, 10).

Господь Бог, що времена і літа в Своїй власті положив і володіє долею народів всесвіту, дарує нам після грізної воєнної бурі, яка прошуміла над людством, — роки мирного буття. А цей 1947 рік є не тільки благословенним роком миру, а ще й знаменною річницею, бо сповнилось 30 років існування в нас на Русі нового державного ладу.

Неосяжна по просторах дії та по силі напруження праця про-роблена Керівниками нашої Держави за ці 30 років серед численних народностей нашого Союзу, при чому головною провідною метою її було і є звільнення людей від поневолення, від пригнічення, від влади багатства та захланності. Всім відомі ці труди Уряду нашого, і всі ми є свідками того, що ані численні та різноманітні труднощі в побудуванні нового, справедливого життя для всіх народів на рівних підвалинах у нашій країні, ані навіть таке лихо, як минула світова війна, не захитали цього великого будівництва, і Вітчизна наша вийшла з випробувань ще сильнішою та могутнішою.

Подякуймо Богові за Його небесну поміч у час війни та за Його благословення на мирну працю нашу.

«Благо єсть ісповідатися Господеві, і піти імени Твоєму, Вишній, возвіщати заутра милость Твою і істину Твою на всяку ніч» (Пс. 91, 2—3).

Подякуймо Господеві і за нашу Православну Церкву, що саме в ці роки нового ладу здобула свій законний, канонічний устрій.

Повернено Церкві те, що було відібрано в неї Державою на початку XVIII віку — законне її очолення — Патріаршество; два помістних Собори збирались за ці роки, при чому Собор 1945 року був невиданою на Русі в її церковному житті подією, бо на ньому, вкупі з усіма нашими Церархами та Пастирями, були присутні Глави та Представники всіх Церков Сходу та інших автокефальних Церков.

Відокремлення Церкви від Держави звільнило Церкву нашу від втручання Держави до внутрішнього життя Церкви й цим дало можливість Церкві вільно діяти у властивому для неї дусі на шляху, вказаному церковними канонами.

Духовні школи: вищі — Академії та середні — Семінарії будуться на суто церковних, духовних началах, і замість колишніх, станових шкіл, куди деякі йшли не з покликання, а з неминучості та примусу, множаться по епархіях школи і вступ до них відкритий для кожного, хто бажає присвятити себе на пастирське служіння.

Серед монастирів яскравим світлом сяють Лаври — Київська, Троице-Сергійова та Почаївська, і серед них — особливо близька для серця руської людини Сергійова Лавра, що як і колись приваблює множество богомольців і тихим світлом загірає тих, що приходять по духовну поміч до многоцілебних мошей Преподобного Сергія.

Як сучасне суспільство відзначило та оцінило заслуги Церкви перед Батьківщиною в час Вітчизняної війни, так і наступні покоління не обминуть мовчанням патріотичний подвиг Православної Церкви в цю важку годину. Ми всі були побожними свідками цієї духовної сили віри та любові до Вітчизни, що дивно сполучилася з силою непереможної зброї нашого воїнства.

Так тісно зв'язані між собою Церква й Вітчизна.

Так дивно і неодноразово на протязі віків супроти не раз повставаючої на нас ворожої сили поставлена була духовна сила Церкви на допомогу й підкріплення сил державних.

З подякою згадуючи ці давні й нові події з надією для прийдешніх часів, ми черпаємо в них силу однодушності й любові, готової на всяку саможертву заради блага Церкви й Батьківщини.

Архіпастирі й Пастирі, браття й сестри, діти Святої Церкви! Мати-Церква закликала нас у нинішній знаменний день принести соборну вдячну молитву Господу Богу, що благодіє та милує нас. «Даяй молитву молящомуся» нехай розкриє серця і уста всіх нас, «да ісправиться молитва наша яко кадило» перед Ним і нехай приведе вона нові благословення на наш народ.

Нехай процвітає Країна наша під цим благословенням небесним!

Нехай буде вона і надалі стражем і глашатаєм благословенного миру для всіх народів!

Посилимо молитви наші за богохраниму Державу нашу та за Властей її на чолі з її мудрим Вождем, що його Промисл Божий обрав і поставив вести нашу Вітчизну шляхом благоденствія та слави.

І да будут милості Великого Бога і Спаса нашого Ісуса Христа со всіми нами. Амінь.

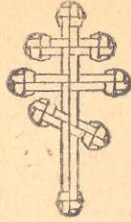
† АЛЕКСІЙ,

Патріарх Московський і всієї Русі

25 жовтня

7 листопада

Москва. 1947 р.

**З ласки Божої смиренний Йоан,
Патріарший екзарх всієї України,
Митрополит Київський і Галицький**

**АРХІПАСТИРЯМ, ПАСТИРЯМ І ВСІМ ВІРНИМ ЧАДАМ
ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ НА УКРАЇНІ.**

«Благодать Вам і мир від Бога Отця
й Господа нашого Ісуса Христа і Святого Духа».

Минуло 30 років від дня заснування Радянської Держави.

Великі історичні події, в зв'язку з Жовтневою революцією 1917 року, сколихнули весь світ і ґрунтовно змінили лице нашої Батьківщини.

Не пройшли безслідно ці події й для нашої Православної Церкви. Православна церква потребувала реформ. Неможливо було далі терпіти внутрішнього устрою нашої Церкви, зв'язаного по руках і ногах державною опікою, коли в керуванні Церквою приймав участь навіть Распутін.

Знаменний Єпископ, затворник Феофан, писав: «Хай буде неладен той, хто роз'єднав і розбив давній зв'язок членів Церкви, такий жаданий задля блага нашого... Найбільше лихо — поліційна, приказницька форма в справах церковних. Вона всіх охопила й всіх загартувала північним холодом, і життя замерло. Пригляньтесь: у нас нема отців церкви..., а щось дивовижне, наглядницьке, судове. Тому від батьків не тече до дітей світло й тепло — і діти стоять спиною до батьків».

Дійсно, це було так. І повинні були настати колись дні єуду Божого над винуватцями цього церковного роз'єднання в нашій Православній Церкві.

Вибухнула революція, яка розкріпачила й звільнила не тільки наш народ, але й визволила Православну Церкву від тих пут, що сковували й стискували її внутріцерковну діяльність.

З проголошенням Радянської влади й виходячих звідси цілого ряду законоположень, Православна Церква була поставлена в зовсім нове становище. Церкві, відокремленій від Держави й школи, давалася повна можливість будування свого чисто-внутрішнього життя.

Православній Церкві було даровано духовну свободу, що її вона не мала на протязі всього синодального періоду.

Великою подією, що свідчить про наявність цієї духовної свободи для нашої Церкви, було відновлення патріаршества. Правда, здобута свобода породила в Церкві на перших порах різномудність, суперечки, церковні заколоти й розколи. З'явилися реформатори, що поставили «інші» вівтарі. І якби в нашій церкві не було Патріарха ТИХОНА, хвилі внутрішніх церковних неполадок могли б втягнути її в безодню. Але

Патріарх зберіг Церкву від падіння, ставши тим зосередженням церковного життя, до якого попрямували всі позитивні сили Церкви. Не зважаючи на ряд політичних помилок, припущених Патріархом Тихоном, Радянський Уряд все ж таки пішов на зустріч усім діям Церкви, гідним духу й цілям Церкви, які не протирічили основним законам Радянської Держави.

Після смерті Патріарха настав час, коли церковному кораблю з усіх боків загрожували підводні скелі інтриг і небезпечні мілини ворожнечі й нерозуміння серед самих представників Церкви, головним чином — її ієрархів.

Розхитувана страхом Православна Церква, поставила біля керма Патріаршого місцезблустителя СЕРГІЯ, який обережною рукою мудро повів церковний корабель на спокійну воду.

Митрополиту СЕРГІЮ належить встановлення нормальних взаємовідносин з Радянською владою, що мало величезне значення для дальшого налагодження загальноцерковних справ.

Найкращим виразом цих взаємовідносин є високопатріотична діяльність Церкви в часи Вітчизняної війни, коли вона в особі своїх архіпастирів, пастирів й пасомих показала всьому світу відомі подвиги активної участі в справі захисту Батьківщини від іноплемеників.

Цю патріотичну діяльність Православної Церкви оцінив Радянський Уряд, і коли на прийомі у Голови Раднаркому СРСР Й. В. СТАЛІНА Митрополит СЕРГІЙ підняв питання про скликання Собору Єпископів для обрання Патріарха Московського, Радянський Уряд пішов назустріч здійсненню цих бажань.

8 вересня 1943 року відбувся Собор Єпископів Православної Церкви, на якому був обраний Патріархом Митрополит СЕРГІЙ. Користуючись свободою, щодо розв'язання своїх сутоцерковних справ, Православна Церква успішно приводить усіх до соборної єдності в підпорядкуванні Патріарху. Викорінювалися розколи й різні церковні поділи.

Таке ж доброзичливе ставлення Радянського Уряду до Православної Церкви було ним проявлено, коли після смерті Патріарха СЕРГІЯ його наступником став Митрополит Ленінградський АЛЕКСІЙ.

Необхідно було скликати новий Собор для обрання Патріарха. В той час війна ще не закінчилась. Однак Радянський Уряд знайшов за можливе дозволити організацію того величезного з'їзду, не зв'язаного з прямими потребами Держави, і повною мірою виявив свою увагу.

31 січня 1945 року відбувся Помістний Собор Руської Православної Церкви, на якому на Патріарха Московського і всієї Русі був обраний Високопреосвященний АЛЕКСІЙ, Митрополит Ленінградський й Новгородський.

Як відомо, Православна Церква поновила свої зносини зо всіма православними Церквами Сходу й Заходу. Радянський Уряд завжди йшов на зустріч Церкві, надаючи їй право діяти в межах чистоцерковного значення.

До важливих подій, що свідчать про нашу релігійну свободу й церковне самозизначення, треба віднести Львівський Собор 1946 року, на якому відбулося воз'єднання греко-католиків (уніатів) з Православною Церквою, що до цього часу перебували під опікою римських пап.

На Закарпатті повертаються православним церкви, що відібрані були католиками, а раніше належали православним. Повернено монастир, що 300 років тому був віднятий у православних католиками. Цього року,

на празник Успіння Божої Матері, тут відбувалися великі православні свята в присутності 30 тисяч прочан.

В духовних Семінарях і духовних Академіях проводиться підготовка освічених священнослужителів. І викладачі і виховники цих духовно-учбових закладів користуються всіма правами, нарівні з школами цивільного порядку.

Кожна церковна община може придбати помешкання для Церкви, будувати нові храми й будинки для священнослужителів, організувати свічні заводи, безборонно дзвонити з церковні дзвони.

Відбудовуються й ремонтуються церкви, реставруються також: Тройце-Сергієвська Лавра, Києво-Печерська Лавра, Київський Собор св. Володимира та інші пам'ятники церковного будівництва.

Все це свідчить про те, що Православна Церква до дня 30-річчя Радянської Держави, користуючись з духовної свободи, знайшла в собі силу й мудрість позбавитись основних недоліків попереднього часу й намітила правильний шлях у своїх взаємовідносинах з Радянською Державою.

Подякуємо ж Господу Богу за Його великі до нас й нашої Православної Церкви милості й посилено свої до Нього — Всемогутнього, молитви, щоб Він подав нашому народу й «владетелю держави» (Рим. 13,1) силу й мудрість довести нашу Батьківщину, звільнену від ворогів, до її слави й сили.

Побажаємо від усього серця, щоб основне завдання Радянської Держави, скероване до найскорішої відбудови нашої країни, її моці й добробуту здійснилось в найближчому часі.

Хайже сьогоднішнє свято всіх радянських народів в день 30-річчя Радянської Держави буде пам'ятним і урочистим днем і для нас усіх віруючих громадян нашої Батьківщини.

Хай береже Господь Бог Верховного Вождя нашої країни Генераліссимуса Й. В. СТАЛІНА на многі літа!

**ПАТРІАРШИЙ ЕКЗАРХ ВСІЄЇ УКРАЇНИ ІОАН,
МИТРОПОЛИТ КИЇВСЬКИЙ І ГАЛИЦЬКИЙ**

24. X. 1947.

Київ.

ЦЕРКОВНЕ ЖИТТЯ

Подорож Святішого Патріарха Алексія до Румунії

26 травня 1947 р. Святіший Патріарх Алексій виїхав до Румунії з ревізитом Святішому Патріархові Румунії Никодиму, який приїжджав до Москви в жовтні 1946 р. Святішого Патріарха супроводили: Митрополит Ленінградський і Новгородський Григорій, архієпископ Дмитровський Віталій, протоіерей Ст. Марков, протоіерей Гр. Разумовський, архідиякон Г. Антоненко та іподиякон С. Колчицький.

На Київському вокзалі при від'їзді Патріарха були присутні: Голова Ради в справах Руської Православної Церкви Г. Г. Карпов, його заступник С. К. Белишев, представники румунського Посольства та найближчі працівники з Патріархії.

В розпорядження Його Святості та його почоту були виділені два окремі вагони.

29 травня, в четвер, на кордоні Румунії (Унгени) Його Святість зустріли посол Румунії в Москві проф. Йордан, представник Радянського Посольства в Бухаресті т. Вангулов, єпископи Николай Орадівський та Йосиф Аржешський, Директор Румунського Священного Синоду о. Г. Вінтилеску, Генеральний Директор Міністерства Культів о. Черноян, перекладачі свящ. М. Мадан і свящ. Северин.

В Яссах на пероні вокзала Патріарха Алексія зустрічали: представник Міністра Культів Генеральний Секретар Скарлат Хухулеску, Митрополит Молдавії та Південної Буковини Іриней, а також представники місцевих властей.

По виході Його Святості з вагона Генеральний Секретар С. Хухулеску звернувся до Патріарха з привітанням, дякуючи за честь, виявлену для румунського народу і його Церкви в приїзді Глави Православної Руської Церкви до Румунії.

На пероні була вишикувана почесна варта. Після виконання гимнів — Румунського і Радянського — Патріарха Алексія привітав єпископ Орадівський Николай такою промовою:

«Ваша Святосте, Блаженіший Отче! На мою долю випала окрема честь виголосити, з доручення і від імені Його Святості Никодима, Патріарха Румунії, перше привітальне слово з нагоди щасливого прибуття у нашу країну Вашої Святості, Патріарха Московського і всієї Русі, та Ваших достойних співробітників, які з Вами прибули до Румунії.

Одночасно, з виразом братньої любові Його Святості Патріарха Никодима, як і радості та духовного задоволення з приводу високих

відвідин нашої країни Вашою Святістю в імені Великої братньої Православної Руської Церкви, ми висловлюємо надію, що після всіх історичних перипетій, які мали місце в Православному Руському церковному житті за останнє тисячоліття, зближення, яке стало значно тіснішим, і взаємне розуміння між главами наших Церков, яке стало значно глибшим, все це в найближчому часі створить сприятливу атмосферу для почину у здійснення великих трудів у ділянці догматичної православної, канонічної, літургічної, соціальної, місіонерської, богословської, а ті праці відновлять часи повної духовної слави Православ'я та будуть найвимовнішим доказом життєздатності і значення, що його має Православ'я для духовного життя усього світу.

І це діється на території стародавнього міста Ясс, яке являється центром славних церковних і культурних традицій, у винятково важливий момент для вселенського Православ'я, у зв'язку з Собором, що відбувся тут у 1642 році в пречудному Яському храмі в честь Трьох Святителів, побудованому Молдавським князем Василієм Лупу.

На тому Соборі були схвалені рішення, які згодом отримали авторитет «православної символічної книги», в якій містилося основне визнання нашої Церкви, під назвою визнання Петра Могили, великого Митрополита Київського та славетного потомка старовинного Молдавського княжого роду.

Вищеназваний Собор підкреслив особливим способом, з історичної точки зору, реальність та плідотворність якнайтіснішої співпраці між Церквами Руською та Румунською.

Ці факти з нашого історичного минулого повинні служити для нас прикладом та заохочувати до подібного діяння і сучасних нам апостолів братніх Церков.

З цими думками, во ім'я вічної правди, яку ми представляємо в релігійно-православній ділянці всього світу, ми з цілого серця кличемо: Просимо завітати в нашу дорогу країну! Ісполла еті, деспота, Ваша Святосте, Блаженіший Отче!»

Тут Його Святість вітали промовами також Митрополит Іринеї і міський Голова.

30-го травня, в п'ятницю, о 9 год. 30 хв. ранку спеціальний поїзд відданий у розпорядження Святішого Патріарха Урядом Румунії, прибув на ст. Бухарест—Могошоя, де Святішого Патріарха зустрічали: Патріарх Румунії Никодим, члени Уряду, на чолі з Прем'єр-Міністром д-ром Петру Гроза, члени Союзної Контрольної Комісії, на чолі з генерал-полковником Сусайковим, Радянський Посол в Румунії С. І. Кавтарадзе та члени Посольства, усі архіереї та духовенство столиці, Бухарестський Міський Голова, генерал Домбровський та інші високопоставлені особи. Патріарха Алексія вітали промовами: Патріарх Никодим, Прем'єр-Міністр д-р Гроза, Міністр Культів п. Радо Рошкулец та інші.

Промова Святішого Патріарха Никодима.

«Ваша Святосте, дорогий брате в Христі!

Румунська Православна Церква переживає дні радості. В моїй особі вона зустрічає Вас, дорогих і високих носіїв любові, теплими словами привіту: Просимо завітати, любі браття!

Ще недавно, в кінці осені, ми зустрілись у Москві, і сьогодні на початку літа, в столиці Румунії, ми знову пробуваємо разом, святкуючи й відправляючи з любов'ю спільно біля святого вітваря Господ-

нього. Таким чином ми виконуємо євангельський закон Господа і Бога нашого Ісуса Христа та молимося за братерство і мир.

І нам, Ваша Святосте, довелось пережити важкі досвідчення. Ми перенесли жорстоку війну, але у важку годину ми зустріли дружбу та повне розуміння з боку Радянської Армії та руського народу.

Від імені Румунської Церкви три роки тому, коли ми пробували на важкому роздоріжжі, ми благословили новий напрям, даний нашій країні відповідальними та свідомими державними мужами, осяяними широким розумінням життя та глибоким політичним почуттям.

Братерство і мир на протязі віків завжди керувало життям і спасало наших предків, А свята віра додавала нам сили, терпеливості та мужності.

Нам довелося перетерпіти великі труднощі і ми повинні вести боротьбу з тим важким злом, що поширилося на нас та викликалось у нас людьми, чужими нашій вірі й національності. Думками ми переносимося, Ваша Святосте, до тих важких днів, які Ви пережили в Ленінграді, коли на нього впали тяжкі удари та коли йому погрожувало запустіння. В ті дні Ви втішали, скріпляли паству та освічували їй шлях до вибавлення й торжества правди. В ті дні Ви сприяли тому, що Хрест Христовий сяяв яскравіше. Ви гуртували довкола священних вівтарів натхнені серця, переконали розуми й тим здобули собі заслужену вдячність.

Ваша Святосте, в нашій Патріаршій соборі архієреї Румунського Священного Синоду та архієреї Священного Синоду Великої Всеруської Церкви приймали участь спільно з Вашою Святістю в Євхаристичному служінні. Тут з побожністю присутні керівники румунського державного життя, також керівники духовного життя, всі пройняті братнім почуттям відданості й любові до віри і до народу.

Ви дали нам приклад жертвенності та великої ревності — приклад любові до Вітчизни, до суспільної ідеї та до Православ'я.

Всі ми почуваємо себе злученими зв'язками братерства в нашому великому служінні для поступу народів на славу Святої Православної Церкви.

З цими думками й почуваннями обіймаємо Вас з братньою любов'ю і ще раз гаряче вітаємо Вас.

Нехай благословить Господь труди і добрі наміри Вашої Святості та Високопреосвященних Ваших супутників, які є тепер нашими дорогими гостями. Нехай благословить і все духовенство та православно-віруючий народ Союзу Радянських Соціалістичних Республік.

Нехай охороняє Вас Господь! Полум'яна віра й торжество Православ'я нехай засяють на нашому шляху.

Просимо Вашу Святість зберегти й принести в межі Вашої країни наше цілування во Христі та запевнення в нашій щирій і глибокій дружбі, просякнутій духом християнства, яка існує між румунським народом, що пам'ятає добро, і між віруючими синами Вашої Святої Церкви і Вашої славної Вітчизни.

Исполла еті, деспота! На многі літа, Ваша Святосте! Бажаємо Вам радості й миру. Слава Ісусу Христу Богу нашому!»

Промова Міністра культів п. Радо Рошкулець.

«Ваша Святосте, Блаженіший Алексію, Патріарше Московський і всієї Русі!

На протязі довгих віків із Святої Русі прибували до нас послі, вістуні дружби, просвіти, які зв'їщали нам про краще майбутнє. При-

буття Вашої Святості до нашої країни ми оцінюємо як знак особливої дружби та світлих надій у майбутньому. Тому смію запевнити Вашу Святість, що в столиці Румунії зустрічають Вас теплі румунські серця і наша міцна православна віра.

Від імені Румунського Уряду вітаю Вашу Святість словами: Просимо ласкаво до нашої країни і просимо благословити край і народ наш, який чистосердечно є відданим другом народу Великого Союзу Радянських Соціалістичних Республік».

На пероні була виставлена почесна варта. Оркестр виконав гимни — Румунський та Радянський.

Після цього Святіший Патріарх та супровідні при ньому особи поїхали до визначеної для них резиденції — Могошойського палацу в супроводі генерала Домбровського та інших представників, призначених на весь час побуту до особи Його Святості.

О 5 год. ввечері Патріарх Алексій із своїм почотом відвідав Патріарха Никодима в Патріаршій резиденції і посла СРСР в Румунії І. С. Кавтарадзе. О 7 год. ввечері Святіший Патріарх прийняв Голову Ради Міністрів д-ра П. Гроза в супроводі Міністра Культів п. Радо Рошкулець і п. Є. Боднараш, заступника Прем'єр-Міністра.

У неділю, 1 червня, в храмі Патріархії була відправлена Боже-ственна Літургія і Троїцька вечірня Святішим Патріархом Алексієм в сослужінні Високопреосвящених Митрополитів Григорія і Єфрема, Архієпископа Віталія, єпископа Афанасія та багатьох священників.

Наприкінці відправи Святіший Патріарх Алексій подарував Святішому Патріархові Никодиму ікону Божої Матері і сказав:

«Ваша Святосте, Блаженіший Патріарх Никодим! Я щасливий, що в цей великий празник Святої Тройці можу привітати Вашу Святість, Архієпископів Румунської Православної Церкви, членів Уряду і представників Армії, в столиці Румунії, в цьому прекрасному храмі.

Тайна Святої Тройці, в честь якої сьогодні святкує весь православний світ, незбагнена для обмеженого людського розуму, але вона дає благодатну силу для об'єднання в любові, незалежно від того, до якої Батьківщини і до якого народу ми належимо.

Наша спільна Мати — Свята Православна Церква, до якої належать і румуни і руські, тісно об'єднує наші народи.

Цей празник Святої Тройці нехай буде символом глибокого й нерозривного єднання наших православних народів. Я прибув у Вашу країну для того, щоб закріпити ті духовні зв'язки любові, які здавна існують між нами.

Йдучи шляхом єднання з православними народами й Церквами, ми бажали б вирішити всі питання, що хвилюють братні Православні Церкви всього світу, разом, за спільною згодою предстоятелів усіх Православних Церков.

Бажаю Вам від душі кріпості й бадьорості, і хай продовжить Господь Ваші дні на благо й розквіт Православної Румунської Церкви.

Нехай пробуває благословення Боже на країні Вашій, на клирі й на всьому віруючому народі, на містах і селах, на нивах і домах ваших.

На знак цього нашого молитовного братнього єднання благово-літь, Святіший Владико, прийняти від мене оцю святу ікону Божої Матері, Небесної Покровительниці всіх вірних синів Православної Церкви на всьому світі».

На богослуженні були присутні: представники Уряду, Радянського Посольства й Союзної Контрольної Комісії, всі архієреї, що були в столиці, та маси народу. Після богослуження Святіший Патріарх Алексій з Митрополитом Григорієм були з візитом у Прем'єр-Міністра д-ра Гроза.

Ранком 2 червня в апартаментах Патріархії відбулася нарада всього вищого румунського духовенства на чолі з обома Патріархами. На цій нараді було прийняте одностайне рішення про тісне єднання Румунської Православної Церкви з Руською в загально-церковних питаннях, у дружнім стоянні за істину Православ'я і за спільне живе сприяння осягненню миру в усьому світі.

Пополудні Святіший Патріарх Алексій відвідав собор м. Аржеш, де Його Святість вітав Єпископ Йосиф і маси народу.

Увечері того дня у Военному клубі на честь Святішого Патріарха Алексія румунський Уряд дав обід, на якому було близько 80 гостей. Під час обіду Патріарх Алексій сказав таке слово:

«Дні нашого перебування в столиці Румунії свідчать про велику увагу до нас усіх верств румунського народу.

Ще сьогодні в Аржеші ми були справді врадувані тою, може казати, глибокою побожністю, з якою зустрічало нас населення цього тихого прекрасного міста. Коли ми переїжджали поїздом, на станціях зустрічали нас румунські люди з виразами ширшої любові до нашого руського народу. На тих братніх почуттях ґрунтується той зв'язок, який лучить румунський народ з руським народом. В історії наших народів можна нарахувати багато моментів, коли той зв'язок скріплювався. Так було в 1877 році, коли румунський народ, опираючись на Росію, створював свою єдність і самостійність. І тепер наша могутня Армія виявила румунському народові, не шкодуючи своїх особистих жертв, велику поміч у визволенні країни від німецького ярма. Я гадаю, що і мій приїзд сюди, як Предстоятеля Руської Православної Церкви, ще більше зміцнить зв'язок між нашими народами. Про це говорять ті незчисленні прояви любові, які ми весь час бачимо по всіх місцях нашого перебування.

Вертаючись до своєї країни, ми заберемо з собою кращі почуття любові румунського народу та гаряче почуття вдячності за його любов.

Дружба, стверджувана вдячністю й любов'ю, буде джерелом великих благ для обох народів. Нехай же міцніє ця дружба і хай живе румунський народ!».

У вівторок, 3 червня, посол СРСР в Румунії С. І. Кавтарадзе влаштував на честь Святішого Патріарха в приміщенні посольства сніданок, на якому було присутніх до 30 осіб. С. І. Кавтарадзе гарною промовою вітав Святішого Патріарха, а Його Святість відповів великою промовою про відновлення Патріаршества, закінчивши її тостом за честь здоров'я Й. В. Сталіна.

Того ж дня Святіший відвідав руську православну церкву в Бухаресті й був на відкритті Румуно-Радянського Наукового Інституту.

Увечері Патріарх Алексій поїхав спеціальним поїздом із Бухареста до м. Клуж, адміністративного центру Трансильванії. Тут стикаються різні визнання: крім православних, є римо-католики, греко-католики, кальвіністи-реформати і навіть унітарії-монархіани (що заперечують Св. Тройцю).

У соборі, при чудовім співі хору, архієпископ **Николай Колон** відправив торжественний молебень. В єпископії виголосили привітальні промови Святішому: архієпископ **Николай**, міський **Голова** («Примар»), представниця «Союзу православних жінок Румунії», представники католиків, реформатів, уніатів і євреїв. Останні в яскравій і зворушливій мові просили передати їх гарячу вдячність **Й. В. Сталіну** за врятування «останка Ізраїля», який неминуче був би загинув від руки фашистів, коли б не поміч та захист Радянської Армії.

З Клужа високі гості приїхали до м. Сібіу, що є церковним центром Трансильванії, осідком православного митрополита.

Ректор Духовної Академії — доктор богословія протоієрей **Николай Няга**, вітаючи Патріарха промовою, між іншим, сказав:

«Румунська Православна Церква зберігає в своїх душевних глибинах єдність румунського народу і як домінуюча національна Церква від її початків і досі зодягає в релігійну тайну все національне й моральне життя нашого народу, а також втілює в собі та зберігає геній румунського народу. Своєю духовною силою наша Церква, за висловом одного з наших найбільших мислителів, поета **Михаїла Емінеску**, гідна імені «Матері румунського народу». І дійсно, наша Церква завжди стояла на чолі всіх великих шукань та сподівань нашого народу, високо підіймаючи своє знам'я.

Ваша Святосте, дозвольте скористатись цим щасливим випадком Вашого перебування серед нас і просити Вас прийняти запевнення наших найщиріших і найкращих почувань до Вашої Святості і до всієї Церкви великого православного радянського народу та передати всім носіям і розсадникам православної культури в Радянському Союзі наш сердечний і братерський привіт».

Наступного дня, 5 червня, під час торжественного молебня в митрополічному соборі Митрополит **Николай** виголосив привітальну промову такого змісту:

«Ваша Святосте!»

Оді відвідини Вашою Святістю Трансильванської Православної Церкви відновлюють нитку зв'язків цієї Церкви з Руським Православ'єм, зв'язків, які колись були дуже тісними й вельми корисними для захисту прав віри й національності трансильванського румунського народу.

Коли в XVII ст. Трансильванські князі, кальвінського віровизнання, пригнічували Православну Церкву в цих краях, щоб таким способом притягнути румунський народ до кальвінізму, єпископи цієї Церкви, як от **Ілія Йорест** і **Сава Бранкович**, направляли свої стопи в далеку путь — до Москви, де дістали потіху й дорожочіну матеріальну поміч.

А в XVIII ст., коли цісарі Габсбурги у Відні, користуючись послугами єзуїтів, намагались примусити цей народ, тоді позбавлений єпископів, прийняти унію з папським Римом, наші священники й декани також найшли в Москві порятунок і підтримку.

Сьогодні, з Божої милості і помочі, умови змінились у такій мірі, що Патріарх Московський і всієї Русі може ревізитувати Трансильванську Православну Церкву, тому що вона не є вже пригнобленою Церквою поневоленого народу, а вільною Церквою народу, який найшов свою свободу завдяки об'єднанню цієї румунської області з країною-матір'ю Румунією.

Як пастир цієї Церкви, як наслідник великих трансильванських митрополитів, що находили у Ваших попередників широку підтримку

в тяжких обставинах, користуюся цією нагодою, щоб подякувати Вашій Святості, а через Вашу Святість усій Православній Руській Церкві за всю поміч, яку нам подали в нашому важкому минулому.

Дякую через Вашу Святість руському народові й за недавню допомогу, яку під верховним керівництвом великого державного мужа Генералісімуса Сталіна подано нам для приєднання Північної Трансильванії, як природної частини, до тіла нашої країни. Не забудемо ніколи цього благородного акту!

Дай, Благий і Всесильний Боже, щоб поглиблення зв'язків між нашими Церквами відкрило нову епоху для тісного співробітництва, для спільного діяння в прониканні християнства у всі задачі, поставлені для завтрішнього миру. Всі ми бажаємо, щоб Православ'я показало себе перед лицем всіх іновірних і перед лицем усього світу як могутня сила, що володіє істиною через єдність і через кріпость віри своїх чад.

Наші Церкви, як члени Православної Вселенської Церкви, містичного Тіла Господа, зберегли і проповідували серед своїх народів, руського і румунського, в незмінному і несфальшованому вигляді, Божественне Вчення, принесене з небес нашим Спасителем. Тому й пощастило виховати душу цих народів, оскільки це було можливо за історичних обставин, у найвищих ідеалах.

Трансильванська Церква, як і всі Православні Церкви, боролася за свободу цього народу і за його права, будучи в усі минулі століття народною Церквою в повному розумінні цього слова. Організація, яку вона собі дала та яку об'єднав у кодексі великий наш митрополит Андрей Шагуна під натхненням батьківських передань Церкви, збережених у місцевих звичаях, може вважатися найдемократичнішою церковною організацією у світі.

Ці почування й думки, з якими вітають Вашу Святість Церква і православний румунський народ з Трансильванії, являються виразом теплої любові й пошани, з якими ми зустрічаємо перші відвідини цієї землі Руським Патріархом. Вітаємо Вашу Святість з щасливим прибуттям во ім'я Господнє та просимо Вашу Святість передати православному руському народові запевнення братства у вірі».

Дня 6 червня високі гості відвідали м. Тимошоара. Тут у чудовому монументальному кафедральному соборі єпископ Василій зустрів Московського Патріарха щирим привітом високої християнської радості.

«Нам випадає, говорив він, щаслива нагода висловити сердечний привіт Вашій Святості, як найвищому представникові Великої Руської Церкви, що зберегла славні древні християнські традиції. В цей момент ми згадаємо ревних руських ієрархів, які з братньою любов'ю і силою приходили нам на поміч в роки важких досвідчень для нашої Румунської Церкви, що їх ми переживали на протязі віків через утиски від іновірців.

Наш щирий привіт, який ми висловлюємо Вам у цей момент, являється і виразом вдячності з боку Румунської Церкви за все вчинене для нас.

Дозвольте, Ваша Святосте, Святіший Патріарх, висловити Вам наше захоплення тим, що Ви внесли в наше церковне життя свіжу струю животворчого духа, якого Ви, Ваша Святосте, щедро роздаєте серед Православних Церков усього світу...

Ваша Святосте, ми щиро бажаємо, щоб Ви почували себе на нашій землі і в нашому місті, як серед своїх люб'ячих єдиновірних братів, яких окрилюють ті самі надії на торжество і славу всієї Православної Церкви.

Віriamo, що Отець наш Небесний щедро вилле Своє благословення на нашу Святу Православну Церкву і що вона зможе виповнити свою всеосвячуючу і спасительну місію в світі.

У префектурі відбувся на честь Московського Патріарха обід на 100 осіб, а після нього Святіший Патріарх відвідав сербську церкву. Після прощальної вечери з Прем'єр-Міністром П. Гроза та чотирма міністрами, що від'їжджали до Югославії, гості вернулися назад до Бухаресту, куди прибули 7 червня, в суботу, об 11 год. ранку.

Увечері в приміщенні Румунського Атенеума на честь Московського Патріарха був виданий від Міністра культів урочистий концерт з участю хорової капели «Румунія» в складі 100 осіб (чоловіків), під керівництвом проф. Н. Лунгу, з двох частин — духовного і світського співу, з привітальним словом декана Бухарестського Богословського Факультету професора-протоієрея. П. Вінтелеску. Чудові голоси та художнє виконання всієї програми викликали загальне признание.

У неділю, 8 червня, гості відвідали вірменську церкву, де їх привітав промовою настоятель церкви.

З вірменської церкви гості вступили до вірменського дому культури, де їм був влаштований гостинний прийом.

О 9 год. 30 хв. ввечері високі гості від'їхали залізницею до ст. Романи, де їх зустрів єпископ Іларіон, складаючи привіт і щиро подяку за відвідини.

«В покорі схиляємось перед Вашою Святістю і сердечно дякуємо від усієї душі в імені єпископа Лукіана і всіх церковних служителів цієї єпархії за відвідини для зростання християнської любові й дружби між нашими країнами, благаючи Всевишнього, щоб дарував Вам мир і здоров'я на многі літа».

Із ст. Романи гості виїхали в понеділок, 9 червня, на автомашинах до монастиря Нямцу, літньої резиденції Патріарха Никодима. Монастир Нямцу дуже впорядкований, в чудовій місцевості, з великим числом братії (близько 300 чоловік). По дорозі діти й дорослі часто масово стояли на колінах, чекаючи благословення Святішого Патріарха Алексія.

Ранком, у вівторок 10 червня, попрощавшись з Патріархом Никодимом, гості виїхали до м. Сучави. Там привітав їх єпископ Єміліан. Звідтіль високі гості поїхали до м. Ясси.

У кафедральному соборі, після молебня, привітав Святішого Патріарха Алексія Митрополит Іриней.

Кафедральний храм у Яссах історичний: тут відбувся Церковний Собор 1642 р. з Митрополитом Могилою. Другий храм з добре збереженими фресками також має свою історію: той храм (і також 11 червня) 236 років тому відвідав і молився в ньому Петро I з дружиною після битви на р. Прут. У цьому ж храмі поховано в склепі серце відомого сподвижника Катерини II князя Потьомкіна.

В Митрополії відбувся обід. Міністр культів п. Радо Рошкулец в привітальній промові охарактеризував значення відвідин Святішим Патріархом Алексієм Румунії для закріплення братніх відносин Православних Церков і двох сусідніх народів на благо Церкви і для миру

в усьому світі. Єпископ Валерій Батошенян, вікарій Молдавської Митрополії, привітав Святішого Патріарха такими словами:

«Святіший!

Ваш високий візит до Румунії має вельми важливе значення для нас і буде мати дальший вплив для нашої Церкви і для нашої держави.

Ми знаємо та й історія нам каже, що на протязі минулих віків Велика Православна Росія допомогла нашій країні. Ми маємо надію, Ваша Святосте, що і в цей важкий для нас час у Вашій допомозі ми знайдемо наше християнське спасіння.

З цією вірою в душі я вітаю Ваш труд приїзду до нас.

Нехай живе наша Православна віра, нехай живуть православні радянські і румунські народи!

Молю Бога за Ваше повне здоров'я і бажаю. Вам многих літ!».

О 5 год. попол. високі гості виїхали з Ясс на ст. Унгені в супроводі єпископа Йосифа, єпископа Николая, прот. Васка, свящ. Вінтелеску, свящ. Хухулеску і перекладачів — свящ. М. Мадана і свящ. А. Северина.

О 9 год. ввечері гості попрощалися з усіма, що їх проводили, пересіли в свій поїзд і від'їхали через Київ до Москви, куди прибули 15 червня. На вокзалі Святішого зустрічали: Митрополит Николай, Голова Ради в справах Руської Православної Церкви Г. Г. Карпов, його заступник С. К. Белишев, протопресвітер Н. Колчицький, протоієрей А. Смирнов, секретар Патріархії Л. Н. Парійський та ін.*).

Подав М. П.

*) Це скорочений переклад статті з «Журнала Московської Патріархії» № 7 1947 р.

ПРОПОВІДІ

С Л О В О

перед молебном у Львівському кафедральному соборі 7 листопада 1947 р.

Велика Вітчизна наша по всіх своїх неосяжних просторах нині святкує тридцяті роковини своєї Радянської Держави. З особливою урочистістю відзначає наш народ це свято. Ми чуємо радісні вигуки й співи, сяйвом вогнів залите місто.

У цей день всенародного торжества й ми стаємо перед престолом Божим, щоб по-церковному відзначити народний празник.

Чи годиться Церкві відзначати свято народне, державне?

Не тільки годиться, а неодмінно треба.

Промисл Божий керує життям навіть окремої людини, без волі Божої навіть волосина не впаде з нашої голови. Ніде не відкривається стільки премудрості Божої, як у керівництві людською долею. Творча премудрість Божа здійснює свої цілі навіть там, де про неї не згадують! — «В руці Господа влада над землею...» (Сир. 10,4).

Наша Православна Церква і наш віруючий народ завжди нерозлучні, неподільні, єдині. Наша Церква завжди з народом, бо вона є мати, що дбає, пильнує про спасіння своїх дітей. Вона з ним і в часи його розвитку і занепаду, в часи великої слави і тяжких іспитів. У страшний час минулої війни Православна Церква в перший же день благословила наш народ, його зброю на захист рідного краю, всіма приступними для неї засобами старалася допомогти Вітчизні та її народам у тяжкий час війни. Коли, праведним судом Божим, велика Вітчизняна війна скінчилася славною нашою перемогою, Православна Церква благословляє і освячує молитвою трудовий подвиг народу для відбудови й дальшого розквіту, добробуту й слави нашої Батьківщини.

Отже, годиться Церкві, як матері, відзначати свято свого народу, його Держави.

І не тільки годиться Церкві відзначати народне, державне свято, але й треба це робити; бо це заповідає нам святий апостол Павло, кажучи: «Молю убо прежде всіх творити молитви, моленія, прошенія, благодаренія за вся чоловіки... За всіх, іже во власті суть, да тихое і безмолвное житіє поживем во всяком благочестії і чистоті» (I Тим. 2, 1—2). Чому це наказує нам чинити святий Апостол? Слухайте і пам'ятайте: «сіє бо добро і приятно перед Спасителем нашим Богом, іже

всім чоловіком хоцет спастися і в разум істини прийти» (1 Тим. 2, 3—4).

Ось чому ми покликали сьогодні вас на церковну молитву. Це є не тільки громадський, народний, а насамперед релігійний наш обов'язок, бо як говорить святий апостол Павло, «це добре і приемне перед Спасителем нашим Богом».

Отже, відзначимо по-церковному велике свято нашого народу і нашої Держави — усердним піднесенням наших думок і бажань до престолу Господа, Вседержителя світу, з щирою молитвою за наш народ і предержашу власть, «да тихое і безмолвное житіє поживем во всяком благочестії і чистоті». Засвіtimo і загриємо в серцях наших духовний негасимий вогонь правдивої вірності й любові до рідного краю, до нашої великої Батьківщини!

Нехай благословить Господь братню єдність її народів, нехай в мирі охороняє нашу Вітчизну, нехай «Господь кріпость людем своїм даст», нехай «Господь благословит люди своя миром» на рідній землі нашій, нехай умножить Господь славу Держави нашої в досягненнях мирної праці! **Амінь.**

† Архієпископ Макарій

Православна наука про святість і непорочність Пресвятої Діви Марії

I

Наука стародавньої християнської Церкви

Стародавня християнська Церква з найдавніших часів свого існування визнавала святість і непорочність Пресвятої Діви Марії.

В богослуженні й піснях церковних православні християни називають Діву Марію пресвятою, чеснішою від херувимів і незрівняно славішшою від серафимів, прославляють і вихваляють чистоту, святість, безгрішність і непорочність Її. Всі ці моральні прикмети присвоюються Діві Марії не з Її походження, не по природі, а уважаються за набуті Нею свобідно й самодіяльно, за допомогою благодаті Божої, шляхом внутрішніх свідомо-моральних подвигів добра. І це зрозуміло: Діва Марія народилась від отця й матері звичайним людським шляхом. Її народження було народженням «від тлінних ложесн», як каже св. Андрій Критський,¹⁾ було народженням «від бедер смертних», як каже св. Йоан Дамаскин.²⁾ Тому цілком очевидно, що Вона мала таку саму природу, яку мають усі люди, що звичайним шляхом походять від Адама, тобто, природу, заражену первородним гріхом. У св. Письмі ніде не говориться, що Пресвята Діва Марія такої природи не мала. Св. Письмо говорить, що один тільки Ісус Христос був вільний від первородного гріха, бо тільки Він народився способом надприродним — «від Духа Святого й Марії Діви».

Повстає питання, як Діва Марія могла дійти до такої моральної досконалості й святості, маючи в своїй природі первородний гріх? Щоб це зрозуміти, треба взяти під увагу, що первородний гріх, хоча пошкодив істотні властивості людської природи, але не знищив її цілком. Бажання добра, прямування до нього й свобідна воля залишилися в людині, тому була можлива боротьба з гріхом. На цю можливість вказують слова Божі: «Ворогування положу між тобою й жінкою, і між насінням твоїм і насінням її» (Бит. 3, 15). І ми дійсно бачимо, що вже в дітях Адама первородний гріх виявлявся не однаково: були діти побожні, праведні, які боролися з гріхом, а були й нещастиві, якими гріх цілком оволодів. Навіть недоброму Каїнові Бог дає запевідь боротьби з гріхом (Бит. 4, 7). В пізнійшій історії потомства Адамового було багато людей праведних (Євр. 11, 33—38), які «до крові боролися, змагаючись з гріхом» (Євр. 12, 4).

¹⁾ Канон на день Зачаття св. Аянн. пісня 1. тропар 4.

²⁾ Канон на Успіння Бож. Матері, пісня 3, тропар 1.

Розуміється, це змагання було не без помочі благодаті Божої. Деякі праведні люди, що мали спеціальне завдання, були освячені Богом ще в утробі матері їх. Про Єремію пророка сказано, що Бог освятив його перше, ніж він вийшов з утроби матері (Єрем. 1, 5), а про Йоана Хрестителя ангел сказав, що він «Святого Духа сповниться ще з утроби матері своєї» (Лк. 1, 15). Апостол Павло говорить про себе, що Бог вибрав його від утроби матері й покликав Своєю благодаттю (Гал. 1, 15) на апостола поган. Моральна звершеність праведних людей була тим вища, чим ближче вони жили до часу приходу Відкупителя. Йоан Хреститель що жив наприкінці Старого Заповіту (Лк. 16, 16) і мав зустріти Христа, був найбільшим серед народжених жінками пророків (Лк. 7, 28).

Всі взагалі старозавітні праведні люди, хоча й мали в своїй природі первородний гріх, як гріх цілого людського роду, але вони боролися з ним, тому цей гріх не був у них гріхом особистим, гріхом у властивому розумінні, бо в ньому вони не брали участі своєю свідомістю й свобідною волею. Він був у них гріховним станом, в якому опинилися всі люди після гріха Адамового, і який не перешкоджає їм бути праведними. Праведність чи святість старозавітних праведних людей полягала в більшій чи меншій відсутності особистих гріхів.

Діва Марія також мала у своїй природі первородний гріх, але не йшла за його гріховними потягами. Тому Вона зовсім не мала особистих гріхів, була праведною, безгрішною. З того факту, що Вона була вибрана на Матір Божу, тобто, на найвище, найвеличніше положення, треба вносити, що Вона досягла найвищої праведності, що в Її особі людство досягло найбільшого успіху в боротьбі з гріхом, перемогло його, тільки не могло викинути його з себе, бо він «обмотав» (Євр. 12, 1) всю людську природу. З факту обрання Діви Марії на Матір Божу треба також вносити, що в особі Її закінчилося приготування людей до приходу Відкупителя, що настала та повнота часу, про яку ап. Павло пише: «Як прийшла повнота часу, Бог послав Свого Сина, що народився від жони й був під законом, щоб викупити підзаконних, щоб ми прийняли всиновлення» (Гал. 4, 4—5).

Певна річ, досягнення Дівою Марією такої високої моральної звершеності сталося не без помочі й участі благодаті Божої. Якщо для виконання завдань пророка народів Єремія був освячений ще в утробі матері (Єрем. 1, 5), якщо Йоан Предтеча для виконання свого завдання також «сповнився Духа Святого ще з утроби матері своєї» (Лк. 1, 15), якщо ап. Павло для благовістя між поганами був вибраний благодаттю Божою від утроби матері (Гал. 1, 15), — то тим більше благодаті повинна була мати Діва Марія, обрана на Матір Господа. І дійсно, архангел Гавріїл під час благовіщення називає Її благодатною, говорить, що Вона «знайшла благодать у Бога» (Лк. 1, 28—30).

Будучи ділом благодаті, висока звершеність і святість Діви Марії була разом з тим наслідком Її власних зусиль у боротьбі з гріхом. Про це свідчить сама Діва Марія. Найбільшою величністю Її є те, що Вона — Мати Божа. Цю величність Вона завдячує Богові, і тому говорить: «Вчинив мені величність Сильний, святе ім'я Його». Але одночасно каже, що Бог «зглянувся на смирення раби Своєї, ось бо віднині ублажатимуть мене всі роди» (Лк. 1, 48—49). Всі народи найбільше ублажають Діву Марію, як Матір Божу, а із слів Її виходить,

що ця висока її гідність є наслідком її смирення, на яке зглянувся Бог. Рівно ж і слова архангела Гавріїла: «Ти знайшла (букв. — придбала) благодать у Бога» (Лк. 1, 30) ясно свідчать про діяльну участь Діви Марії в досягненні Нею праведності й святості. Як усі старозавітні праведники набували праведність боротьбою з гріхом (Євр. 12, 4), так, очевидно, і Діва Марія досягла повної безгрішності тільки боротьбою з гріхом. Блаж. Августин прямо говорить, що Діва Марія не мала особистих гріхів через те, що Вона «цілком перемогла гріх» (Слово 310, гл. 3).

Наука про те, що Діва Марія мала первородний гріх, що праведність і святість її є наслідком не тільки благодаті Божої, а також діяльної боротьби з гріхом, має велике моральне значення для всіх людей. Кожна, заражена гріхом, людина може уважати Діву Марію за взірцею у своєму моральному житті. Ап. Павло закликає всіх людей наслідувати старозаповітних праведників в їх боротьбі з гріхом (Євр. 12, 1). І св. Амвросій говорить, що Діва Марія повинна бути взірцем для нас. Описавши чесноти її, він додає: «Такою була Марія, що її життя є взірцем для всіх» (Про дівство, кн. 2, гл. 2, 6).

Повстає ще інше питання: як Діва Марія, хоч і облагодатствована, але не звільнена від первородного гріха, могла родити безгрішного Христа?

За найбільш згідну з наукою св. Письма можна вважати думку блаж. Августина. Він говорить, що Христос, хоча прийняв тіло від матернього тіла гріха, але не прийняв тіла гріха, бо прийнявши його, Він очистив його або перед прийняттям або в самому прийнятті (Про зачат. Діви, гл. 3). Згідно з цією думкою, в зачатті Сина Божого була предочищена не Діва Марія, а лише те тіло, що його зволив Христос прийняти в єдність Своєї Іпостасі. Тому після зачаття благословенний плід утроби Марії (тобто, прийняте тіло), хоча жив з нею одним життям, але в той самий час жив і своїм власним життям, відмінним від життя Марії. Діва Марія після зачаття й після народження Христа зоставалася з гріхом первородним і була відкуплена від нього тільки після страждань Спасителя, разом з відкупленням усіх людей. А в день П'ятидесятниці, разом з апостолами, Вона за своєю собі плоди відкуплення через хрещення Духом Святим (Дія. 1, 5—14).

Св. Григорій Богослов, сказавши, що душа й тіло Діви були предочищені Духом, говорить далі, що Христос є одно з двох протилежностей — тіла й Духа, але в Ньому немає нічого недостойного (низького), бо Його людську природу утворило Слово, а не від людського насіння став Він людиною (Слово на Богоявлення). Отже, на думку Григорія Богослова, Христос мав тіло, не просто взяте від Марії, а утворене Словом.

Поясненням думки блаж. Августина про очищення тіла Христового і думки Григорія Богослова про утворення Словом тіла Христового є думка Йоана Дамаскина. Сказавши про очищення Діви Марії перед зачаттям Христа, Йоан Дамаскин говорить далі: «Син Божий, одноістотний з Отцем, отінив її (Марію) наче божественне насіння, і з непорочних та найчистіших її кровей утворив Собі тіло одушевлене душею, обдарованою як розумом, так і умом, первий нашого складу не по способу народження через насіння, а творчим спо-

собом через Духа Святого... Бо Божественне Слово з'єдналося не з таким тілом, що раніш само по собі існувало, а вселившись в утробі Святої Діви, Воно у Своїй Іпостасі невимовно взяло на Себе від чистих кровей Приснодиви тіло, одушевлене душею, обрадоване і розумом і умом, взявши Собі первні людського складу».¹⁾ Подібну ж думку висловив відомий товмач послань св. Павла російський єпископ Феофан. Він сказав: «Тіло з Пресвятої Богородиці зіткнув для Нього (Христа) Дух Святий».²⁾

Думки блаж. Августина, св. Григорія Богослова и св. Йоана Дамаскина находять собі потвердження в науці ап. Павла, що Христос прийняв не звичайне грішне людське тіло, а подобу грішного тіла (Рим. 8, 3), тобто, тіло безгрішне, подібне до людського тіла тим, що мало властиві людській природі немочі (2 Кор. 13, 4), як от: голод, спрага, втома, страждання, смерть і т. ін.

II

Католицька наука про непорочне зачаття Діви Марії та історія цієї науки

Римо-католицька Церква проповідує цілком іншу науку про святість і непорочність Діви Марії. Наука ця була остаточно сформована й проголошена, як догмат, папою Пієм IX тільки в 1854 році. Постанова папи читається так: «Повагою Господа нашого Ісуса Христа, святих апостолів Петра й Павла і нашою освідчуємо, оголошуємо та постановляємо, що наука, яка говорить, що Пресвята Діва Марія від першої хвилини свого зачаття, з особливої благодаті та привітом всемогутнього Бога, з уваги на заслуги Ісуса Христа, Спасителя людського роду, була охоронена вільною від усякої плями первородної вини, — є (наукою) Богом об'явленою, і тому повинна міцно й постійно зберігатися вірними».

Згідно з цією постановою та поясненнями, що їх дають до неї католицькі богослови, католицька наука про непорочне зачаття Діви Марії, полягає ось у чому. По тілу Діва Марія походить від отця й матері, як і всі люди, тому Вона мала смертне людське тіло з похиттю, яка в тілі первоствореного Адама і всіх його потомків. Душу Діви Марії Господь Сам безпосередньо створив чистою і при сполученні її з грішним тілом охоронив її від зараження первородним гріхом. У всіх людей зараження душі гріхом стається при сполученні її з тілом. При сполученні ж душі Діви Марії з грішним тілом Бог наділив її особливою щедрою благодаттю, яка охоронила її від зараження первородним гріхом. Через надання Діві Марії особливої благодаті Вона була піднесена до надприродного стану, в якому був Адам до падіння. Похіть, властива грішному тілу Марії, була заглушена благодаттю, не виявляла свого нахилу й прямування до зла, тому Діва Марія мала можливість ціле своє життя уникнути навіть найменшого гріха (Tryd. sess. 6, 23).

За запевненням католицьких богословів, свято Непорочного зачаття Діви Марії появляється на Сході вже в VII ст. Це, ніби, видно з пісні на це свято св. Андрія Критського. А в IX ст. це свято нібито мало бути поширено всюди на Сході. На Заході, в Неаполі й Си-

¹⁾ Точное изложение православной веры, в переводе А. Бронзова, кн. III, гл. 2, стр. 122—123.

²⁾ Письма к одному лицу в Петербурге, С.-Петербург, 1881, стр. 51.

цилії воно появилось в половині IX ст., а всюди поширилось в XI столітті.¹⁾

Коли це свято почало щораз більше поширюватися в Церкві, проти нього й проти самої науки про непорочне зачаття виступили деякі тодішні західні богослови. Знаменитий Бернард Клервоський в 1140 р. писав лійонським канонікам: «Жахаюся, бачивши, що деякі з вас, не питаючи папи, вводять нове свято, якого Церква не знає, розум не похваляє, передання не оправдує... Яким способом гріх не міг бути там, де була похоть?... Як можна вимагати, щоб це зачаття було святе, коли воно не було ділом Святого Духа, не кажучи вже, що воно походило від похоті» (Послан. 174, 5).²⁾

Слідом за Бернардом виступили проти науки про непорочне зачаття всі великі схоластичні богослови: Анзельм Кентерберійський, Петро Ломбард, Альберт Великий, Александр Галес, Бонавентура й Фома Аквінський. Проте, не зважаючи на протест найповажніших богословів, наука про непорочне зачаття чимраз більше поширювалася. Поширенню її найбільше допомогло те, що горливим прихильником цієї науки в XIII ст. став знаменитий схоласт, францісканський монах Дунс Скот, який дав їй теоретичне обґрунтування. В XIV ст. багато причинилося до поширення цієї науки слава своїм благочестям Бригітта, дочка шведського короля Біргера. Вона склала записки про явлення їй Божої Матері. В цих записках Бригітта твердить, нібито Божа Мати Сама сказала їй про Своє непорочне зачаття. В XV ст. Базельський Собор 1433 року признав цю науку правдою, обов'язковою для всіх. Тоді цю науку почали визнавати церковні організації чернечі закони, університети. Паризький університет в 1469 р. присягою зобов'язав усіх своїх членів визнавати й поширювати науку про непорочне зачаття. В 1483 р. папа Сикст IV видав буллу на оборону цієї науки. В буллі він засудив твердження деяких богословів про те, що визнавання цієї науки є ерессю. Тридентський Собор не догматизував науки про непорочне зачаття, але наказав зберігати в цьому питанні постанови папи Сикста IV. В XVI ст. на захист цієї науки виступив орден єзуїтів, що мав великий вплив у церковному житті католицької Церкви та при папському дворі.

(Докінчення буде) М. К.

¹⁾ Prof. ks. M. Sieniatycki. Zarys dogmatyki katol. t. II, str. 353.

²⁾ Церковні історики кажуть, що поширення західним духовенством свята Непорочного зачаття було глухим протестом проти намагання пап знищити подружнє життя духовенства, а також проти середньовічних поглядів на подружжя, що його понижували. Щоб показати чистоту й непорочність подружнього життя, духовенство на Заході поширювало свято зачаття й проповідувало, що зачаття Анною святої Діви було чисте й святе.

„Непомильність“ папи і римської Церкви (Продовження)

Падаючий престиж папства папи намагались рятувати двома новими догмами: про Непорочне Зачаття та про непомильність папи, щоб так витворити ілюзію нового росту римської Церкви — в духовній сфері. В енцикліці «Ineffabilis Deus» Пій IX виписав повну глорифікацію римської Церкви, розмалював її безмежні надії та не забув про те, ніби римська Церква нічого в вірі не зміняє. «Ібо церква Христова, приліжна хранительница і зашитница ввірених собі догматов, нічого в них не ізміняєт, нічого не уменьшаєт, не прибавляєт, но со всім приліжанієм і премудро древнее ізлагаєт, если что-нібудь іздревле навчаемо било і вірою Отцев определено так ізлагати і толковати стараєтсє, чтобы тії же древні догмати получили небесного учен'я ясность, світлость і определенность, но паче удержали полноту, неповрежденность, свойственность, і в своем только роді возрастали, а іменно в том же догматі, в том же смислі і в том же содержаніі». ⁵³⁾

Папісти загално твердять, що православна Церква не признає догми про непорочне зачаття Преч. Діви тільки задля свого ворогування з римською Церквою; і додають, що віра в непорочне зачаття Пречистої Діви існувала не тільки в західній Церкві, а також у східній і навіть у «схизматичній». ⁵⁴⁾

Так, ніби, виходить, що, власне, римська Церква є спадкоємниця давньої кафолічної традиції східної Церкви, і тільки вона її правдиво «по-католицькому» пояснює, а східна Церква, ніби, відпала від своєї власної традиції.

Який це зиск для римлян!

Коли грецька Церква завела й загално прийняла свято «Зачаття Анни», то, очевидно, вона вірує, що Пречиста Діва була святою вже від самого свого початку, від зачаття. Бо коли б не та віра, то як же ж грецька Церква могла б святкувати «Зачаття Анни»? Як би те зачаття було грішне, то як його святкувати?

Одначе, грецька Церква не входить при тім ні в яке доктринерство. Богородиця є найсвятіша з людей: Пречиста Діва, Пренепорочна, свята від самого свого зачаття, славніша від херувимів і серафимів. Це вповні вистачає для культу, належного Богородиці. Ми говоримо про грецьку Церкву, а не про поодиноких теологів, про їх приватні думки.

А римська Церква тут докидає свої «дві копійки», щоб показати свою вищість. Вона зробила догму із свого доктринерства, ніби їй відомо, як то людська душа «зачинаєтсє» і як при сім Бог освятив Пречисту Діву. Ніби то Господь Бог освятив Пречисту Діву це одночасно з її зачаттям, але вже перед зачаттям «передохоронив» її перед первородним гріхом. У порівнянні з грецьким тверезим, до

⁵³⁾ Апост. Послание Пія IX, Львов 1855. Стор. 11—12.

⁵⁴⁾ Гл. Hurter, цвт. тв., стор. 441—442.

форми інших догм достосованим, поняттям це римське мудрування сходить на пустослов'я задля самохвальства.

Ось це різниця між грецьким і римським загально-церковним поняттям про зачаття Пречистої Діви.

Я сказав, що думку про Непорочне Зачаття Пречистої Діви відвигнув і перший оцінив безіменний «геній» західної Церкви. Що треба розуміти під тим «генієм», це хочу пояснити на іншому прикладі, взятому також із життя римської Церкви.

Як головний борець проти целібатної реформи, яку наші галицькі греко-католицькі єпископи стали вводити на домагання Рима, я мусів багато читати й передумувати про цю тему. Кінець-кінцем, мені стало ясно, що целібат утворює таку важливу умову в житті римської Церкви, без якої ціла її психіка мусіла б заломитись, і римська Церква перестала б бути собою.

Саме задля целібату в загалу римо-католицького клиру зникає змісл до дійсної правди у сфері церковного життя, а панує така духовна атмосфера, де найкраще цвіте то наївність, то симуляція. Фальші папства і всі суперечності, що їх укриває в собі римська Церква, можуть непостережно існувати тільки в такій духовній атмосфері.

Дайте римо-католицьким священикам жінки й діти, зробіть їх психіку звичайною психікою дозрілих людей, і провалиться ціла «Петрова скеля», як ілюзія. Ілюзія може жити тільки між ілюзіями!

Який же я був здивований, коли я, в суті справи, найшов ту саму думку, і висловив її певно подумаєте собі — якийсь ворог Рима і целібату... Та ні! Її висловив якийсь невідомий (по імені не записаний) папіст на Тридентському Соборі і то саме в обороні папи, проти скасування целібату.

Ось це був геній римської Церкви. Це місце знаходиться в книжці: Fra Paolo, Histoire du concile de Trente, liv. VII, а цитує його Гетте: «Подружнє життя, говорили на тридентському Соборі, знищить залежність священиків від святого Престола в тій мірі, в якій вони будуть прив'язані до своїх жінок, до своїх дітей, до своєї вітчизни. Дозволити їм женитись, це значить зруйнувати церковну ієрархію, і довести папу до того, щоб він був тільки простим римським єпископом».⁵⁵⁾

Як видно, той латинський «геній» більше прочував, ніж умів висловити.

XI.

Римська Церква на роздоріжжі в XV сторіччі

Історія любить іронії, комплікації, контрасти, під виглядом сили й вибуялості, історія любить приготовляти смерть, а під виглядом зануку й смерті любить консервувати життя, відкладаючи його на майбутнє.

Вік XV — найтрагічніший в історії східної Церкви, зате найрокішніший вік в історії західної Церкви. Римська Церква востаннє ще тримала цілу свою спадщину, а східна Церква втратила в тому віці останню свою свободну позицію; під магометанським напором із Сходу і під прапором латинян із Заходу до решти зломилася східна Церк-

⁵⁵⁾ Там же, стор. 54.

ва, як деревина, повалена бурею, падає на землю; чого не зайняли магометани, араби й турки на півдні, а татари на півночі, те зайняли латиняни; Царгород, як експонент східної Церкви, впав останнім 1453 р. В ті роки, коли відбувалися Собори в Констанці та Базелі, Царгород «догорав». І судилося цілій східній Церкві, щоб вона, зломана недолею, шукаючи для себе «останньої дошки» рятунку, під проводом Царгороду поклонилась (на Соборі в Феррарі та Флоренції, в 1438—1439 рр.) римській Церкві, яка саме тоді розколювалась — насправді з тих самих причин, задля яких кілька віків тому наступив був розкол між Царгородом і Римом. Яка це іронія долі для обидвох Церков! Східна Церква була тут в тому стані, про який св. Письмо каже: «І меч пройде тобі душу, щоб виявились думки многих» (Лук. 2, 35).

А в латинській Церкві росла революція, яка з часом цілком розвалила той папсько-латинський світ, що його (локальна) римська Церква збудувала для свого панування. Світська власть пап-королів і вищого клиру та надмірні їх багатства мусіли довести до розколу Церкви та змеханзування релігійних функцій, а це все разом мусіло привести до занепаду не тільки евангельського життя, але й природних добрих обичаїв. Зухвала неправда римської Церкви, ніби вона завжди вела й веде Христову Церкву найліпшою, «непомильною» дорогою, справляла свої оргії. Оргії викликали критичну призадуму в людей, що мали благородне серце і одверту голову. Схоластичне творення в XV ст. вже було вичерпалось. Царювала духовна порожня або скептицизм, який підготовляв ґрунт для новітніх думок (Николай з Кузи). Від 1377 р. постійно були два папи: один римський, другий авініонський. Собор у Пізі 1409 р. скинув обидвох тодішніх пап, Григорія XII та Венедикта XIII, і вибрав нового папу Александра V. Однак «непомильні» не піддалися Соборові, і відтепер були три папи, що виклинали та поборювали (навіть війною) один одного і всякими способами здобували собі прихильників між можновладцями цього світу. Євангеліє на «непомильній Петровій столиці» папи змінили на грішні політичні махінації. Александр V був папою нецілих 11 місяців. На його наслідника вибрано Йоана XXIII (з дому він Балтазар Cossa). Володарі ліпшої волі, як римсько-німецький цісар Сигізмунд, були просто в розпуці, і змагались нарешті покласти кінець анархістичним оргіям пап та кардиналів. Дійшло до того, що «вівці» мусіли зробити лад із своїми верховними «непомильними» пастирями. Це було разом і карою для цілої латинської Церкви, бо вона в давніших віках завжди безкритично спомогала пап у їх боротьбі проти східної Церкви. Вкінці вийшло таке, що тим способом латиняни виховали собі тип «ошалілого» папи, який уже їх самих мучив, розриваючи їхню Церкву на три, взаємно викляті Церкви. Ось під такими ауспіціями зійшовся Собор у Констанці. «Найправдивішим» папою був Йоан XXIII: навіть на ті часи глибоко морального упадку це був надмірно чорний тип; у своїй молодості (як клирик) був він морським розбійником, а піратські норови залишились у нього на ціле життя. Папа пірат! Не випадково так сталось; тодішні умови римської Церкви саме потребували такого папи. Папа Боніфатій IX призначив 1409 р. Балтазара Cossa кардиналом-дияконом і своїм легатом для Болонії, але ж той легат мусів щойно здобути Болонію для папської держави (бо вона була відірвалася). Ясно, що за таких відносин папа потребував легата з військовими норовами, а не священницькими. Cossa дій-

сно й справдив надії, які Боніфатій IX поклав на нього, але «в часі свого правління в Болонії він звів не менше, як двісті жінок, вдів і дівчат, а також і монахинь». ⁵⁶⁾

Після смерті Александра V кардинали, які з ним тримали зв'язок, також потребували папи військового й стратега, бо не мали надії, щоб можна було спокійно зліквідувати троєпапство, отже, орієнтувалися на те, що новий папа, як пристало «папі-королю», повинен военним способом розбити своїх двох спів-конкурентів, і так привернути однопапство. Гріх родить гріхи! І вибрали Балтазара Cossa, а він прибрав собі ім'я Йоана XXIII. Йоан дійсно й воював, а саме з неаполітанським королем Володиславом, що допомагав папі Григорієві XII. На війну папа потребував багато грошей, тому оголосив «відпуст». Як відпуст, що його 100 років пізніше оголосив папа Лев X на будівлення храму св. Петра в Римі, дав привід Лютерові до явного виступу проти римської Церкви, подібно й той «відпуст», що його проголосив Йоан XXIII, схвилював Івана Гуса, і він голосно виступав проти нього; доводячи, що папа, який проголошує «відпуст» для збирання грошей на війну проти християн і на проливання крові, є антихрист.

На Констанцькому Соборі папа Йоан XXIII 1 березня 1415 р. присягнув, що він добровільно зречеться папства, якщо інші два папи зроблять те саме. Але вже 20 березня 1415 р. Йоан XXIII утік з Констанци, перебраний за простого конюха. ⁵⁷⁾ Від заприсяжених єпископів, а особливо від урядників папської курії Собор зібрав провини Йоана XXIII. В скарзі ті провини поділені аж на 72 точки. Чого там нема? Прелюбодійства, страшенні симонії, гидкі обманства, кривоприсяга і навіть безбожність — такі провини складають зміст тієї скарги. В 70-й точці скарги зазначається, що Йоан XXIII нераз говорив, що нема другого світу, ані посмертного життя, людська душа вмирає з тілом, і нема ніякого воскресіння мертвих. ⁵⁸⁾

На Констанцькому Соборі зійшлися віч на віч два крайні типи, що були тоді в римській Церкві: найнегідніший папа Йоан XXIII, представник канонічної Церкви, і святий та ідеаліст Іван Гус, представник революції, яка хотіла унеможливити такі «святі з уряду» потвори, яким був Йоан XXIII. Папа втік, перебраний за конюха, а Гуса і його приятеля Єронима з Праги спалено на вогнищі.

Які це були вимовні символи, що говорили про майбутність! Тип цезаря-папи ще хотів жити, ще мав змогу жити, хоч тимчасово мусив укриватись в одежі конюха. І, дійсно, він ще віджив у цілій повноті в особі папи Александра VI (1492—1503), справжнього Нерона на папському престолі. А тип «святого революціонера» по-геройському гинув, щоб визволити Церкву і світ від пап-піратів. На Констанцькому Соборі історія довела до абсурду папство, яке, ніби, з Божої постанови має бути над вселенським Собором. В жаргоні папестичної догматики ніколи не було двох чи трьох пап заразом, а був тільки один справжній папа (бо тіло не може мати трьох голів). А що під час троєпапства не можна було знати, хто з трьох є справжнім папою, то розв'язка повинна б була бути така, що всі три папи на просьбу Собору мали добровільно зречтись папства. Однак, вони не хотіли того зробити! Отже, Собор, чи хотів,

⁵⁶⁾ Hefele, там же. Т. VII. Стор. 8.

⁵⁷⁾ Hefele, там же, стор. 91.

⁵⁸⁾ Hefele, там же, стор. 130.

чи не хотів, мусів зайняти становище, вище від папського і взятися до реформи «*in caritate et in membris*» (в главі і в членах). Та й треба мати на увазі, що за тих часів ще не було визначеної догми про те, що папа вищий від вселенського Собору. І на п'ятім своїм засіданні (6 квітня 1415 р.) констанцький Собор вирішив: «Констанцький Собор, законно, у Св. Дусі зібраний, є вселенським Собором і представляючи воюючу Церкву, має своє право безпосередньо від Бога, тому кожний, навіть папа, зобов'язаний слухати його в тому, що відноситься до віри, до усунення схизми та до реформи в главі та в членах. Коли б хтось, навіть і папа, вперто відмовлявся від послуху наказам, законам і постановам цього св. Собору і кожного іншого, законно зібраного вселенського Собору в названих вгорі точках чи в таких, які до них відносяться, на такого треба наложити покуту і треба його діткливо покарати, хоч би довелося звернутися по інші (не церковні) засоби».⁵⁹) Собор скинув усіх трьох пап і то з тим, що вони вже ніколи не можуть бути вибрані на пап, а Йоана XXIII ще окремо засудив за симонію й злі звичаї, що він мусить жити під доглядом римського та угорського короля Сигізмунда. Собор вибрав нового папу Мартина V.

Де ж те славне папистичне: «*Prima sedes a nemine iudicatur*» (першої столиці ніхто не може судити), яким паписти ще й нині воюють, немов би ніколи й не було констанцького Собору?! Паписти не беруть поважно фактів історії, а живуть в ілюзіях!

Гефеле пише: «Так тепер констанцький Собор урочисто висловив те славне твердження, що вселенський Собор вищий від папи, і тим дав привід до суперечності, яка ще донині не вигасла.

«Характерна конечність того часу змушувала до такого декрету, як до єдиного ліку на жахливий нелад, коли три претенденти змагалися за тиару... Але констанцький Собор пішов далі, ніж того домагалась конечність часу, і хотів поставити загальну тезу для всіх часів, яка мала б вартість у всяких відносинах, і прибрав її догматичним німбом. Коли констанцькі збори це проголосили, то вони справді вважали себе за вселенський Собор, але пізніший світ може їм признати цей високий характер тільки в їх останніх засіданнях (*sess.* 41—45), коли Собор і папа (Мартин V) працювали в єдності. А твердження галліканців, що Мартин V затвердив також і попередні засідання в Констанції, тобто, й декрети п'ятого засідання, певно, неправильне. З констанцьких вирішень Мартин затвердив тільки те, що *in materiis fidei conciliariter et non aliter nec alio modo* (у справах віри однодушно, а не інакше і не іншим способом) задекретовано. А за його власним розумінням, і на думку всієї кардинальської колегії, як про те довідуємось від d'Ailly (in Gerson. Opp. ed. Du-Pin, T. II, 940), нічого не було *conciliariter* вирішено, що було задекретовано без згоди кардиналів, тільки більшістю голосів націй. А, власне, це відноситься до того випадку, що його маємо на думці»⁶⁰). Сумна оця римська догматика, що мусить рятувати свої догми таким негідним крутіством! Негідний той папа (хоч після трьох негідних цілим Собором вибраний), що так лукаво обманює всю Церкву! Авжеж Мартин V повинен був ясно і виразно сказати всій Церкві, що він розуміє під словом «*con-*

⁵⁹) Hefele, там же, стор. 99.

⁶⁰) Там же, стор. 103—104.

ciliariter». Він же умисне влітає в своє затвердження такий штучний гачок, який може мати значення, що папа все затвердив, що Собор вирішив, а можна зрозуміти його і так, що папа робить якісь винятки між соборними вирішеннями, і тих винятків не затверджує. Та коли папа Мартин V почувався в праві, то повинен був виразно, перед усією Церквою, відкинути констанцьку тезу про вищість вселенського Собору. Дійсно, сумна та віра, яка мусить так лукавити на найвищій «Петровій столиці»!

Папи навчилися так лукаво «затверджувати» собори вже в боротьбі з греками. Для прикладу наведемо, як Йоан VIII (в листі до Фотія) «затвердив» той собор, на якому папа замирився з Фотієм: «Бо і те, що в справі твоєї реституції з милосердя (misericorditer) зроблено соборним декретом у Царгороді, ми приймаємо. Та якщо наші легати зробили щось проти апостольського поручення, цього ми і не приймаємо, і не думаємо, що воно має якусь силу».⁶¹⁾ Той лист писаний 880 р., отже, після собору; коли папські легати були вже в Римі і все папі доповіли. А папа, замість виразно і ясно сказати «так і так», крутить, щоб лишити собі «фіртку» для майбутнього свого діяння в своєму напрямі. Де невпинне зазіхання, там не може бути щирості!

Що Мартині V, коли він почувся папою-королем, була не до смаку постанова констанцького Собору, це дуже ймовірно. Папи, що звикли бути монархами у своїй державі, також і в Церкві не хотіли бути меншими.

Еней Сильвій Piccolomini був секретарем базельського Собору і прихильником його антипапських тез. Коли ж він став папою під прикритим ім'ям Пія II (1458 р.), то окремо буллою зрікає всіх своїх попередніх антипапських «блудів», і закликає вірних: «Aeneam recitate, Pium recipite!» (Енея відкиньте, а прийміть Пія). Це свідчить, що папська тіара кожного папу заражує монархізмом.

Справа констанцького Собору, поставлена щиро й гостро, стоїть так, що констанцький Собор не потребував ніякого папського затвердження для правосильності своїх вирішень, бо він проголосив для світу й папи догматичну тезу про вищість вселенського Собору і сам себе вважав за вселенський Собор. Отже, папа Мартин V міг тільки воювати проти вирішень констанцького Собору, а не затверджувати їх. Якби тодішня латинська Церква мала віру, яку виражають ватиканські папські догми, то проти констанцького Собору був би повстання бунт, протест, крик. Насправді ж ніхто ані словом не писнув, тільки сам папа Мартин V, наче мишка в траві, мимрив, штучним крутіством давав пізнати, що папи-королі ще не думають закинути своїх махінацій, щоб добитися такого самого становища в Церкві, яке вони займали в папській державі. Констанцький Собор був скоріше початком, аніж кінцем схизми в римській Церкві. Це було перше «протестантське» слово в історії римської Церкви. На тому Соборі були зібрані й майбутні протестанти, ще як католики. Доля, яка любить іронії, хотіла, щоб констанцький Собор, у своїй цілості заражений «протестантським» духом, засудив на смерть крайніх і одвертих «протестантів» Івана Гуса та Єроніма з Праги. Але ж цей Собор судив також і пап та осудив вибуяле папство!

⁶¹⁾ Migne: P. L. T. 126, col. 911.

З цього ясно, що констанцький собор тримався «золотої середини» між крайніми церковними революціонерами та ошалілими папами-цезарами. Можна собі уявити, як виглядала б дальша доля Латинської Церкви, коли б дух констанцького собору зміг утривалитись в ній назавжди: протестантська революція в більшому стилі була б неможлива, а з'єднання східної і західної Церков мало б реальні основи. Коли ж так не сталося, то цьому винні виключно папи, бо вони ніяк не хотіли відмовитися від своїх домагань, щоб Церква признала їх також за монархів у Церкві. Папам легко було робити «папську революцію», бо кожний володар завжди знайде людей, щоб створити свою партію; до того ж собор не може існувати завжди, і не може кожну нагоду використати для себе.

Від Григорія VII папи дійсно керували Церквою по своїй волі, як монархи. В цілій латинській Церкві вони не мали ніякого поважного суперника, від кожного єпископа вони були вищі «на ціле небо», отже, *de facto* були вищі й від усіх разом, значить *de facto* були вищі і від латинських «вселенських» соборів. Коли ж папська сваволя виродилась у довге двопапство, а вкінці в трєпапство, то ті факти спонукали цілу латинську Церкву, щоб вона задумалась над «*quaestio iuris*» (правне питання), невжеж дійсно папи мають якесь «святе право» так самовільно розпоряджуватися в Церкві? І ось на констанцькому Соборі ціла латинська Церква зайняла супроти папи таке становище, яке грецька Церква займала в цілій своїй історії, а саме: що вселенський Собор є найвищим правним і учительським авторитетом, якому римський єпископ так само зобов'язаний підкорятись, як кожний інший єпископ. Цього факту папісти з історії ніяк не вимажуть!

Отже, хто в дійсності є автором віри в папську «непомилність»? Якщо папа не є вищий від вселенського Собору, то навіть за папістичною догматикою він не може мати ніякої підстави для «непомилності». Значить, хто є автором віри в папську надсоборність, той є властивим автором віри в латинську «непомилність». Хто він? Грецька Церква і латинський констанцький Собор одностайно свідчать, що тим автором були тільки папи — їх безцеремонні посягання.

(Докінчення буде)

ХРОНІКА

ТРИДЦЯТА РІЧНИЦЯ РАДЯНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

7 листопада вся наша неосяжна Батьківщина урочисто справляла всенародне свято ХХХ річниці Радянської Держави. З цієї нагоди о 4 годині пополудні в львівському кафедральному соборі св. Юрія був відправлений торжественний молебень.

У відправі взяв участь Владика Архієпископ Макарій. Йому со-служив о. декан львівських парафій протопресвітер д-р Костельник Г. Ф., духовенство кафедрального собора і всіх міських парафій. Православні львов'яни в дуже великому числі прийшли до храму на молитву за щастя Вітчизни та благо її народів.

Перед молебном Архієпископ Макарій простими й щирими словами з'ясував християнський обов'язок і внутрішню потребу для вірних по-церковному відзначити велике всенародне свято нашої Держави і закликав усіх присутніх до усердної вдячної молитви Господу Богу за Його милості до нашої Вітчизни, сполучаючи вдячність з проханням Божого благословення на мирний успішний труд для добробуту і щастя народів нашої Батьківщини.

Урочисту відправу, що принесла повне духовне задоволення богомольцям, прикрашав гарний спів кафедрального хору під керівництвом священика о. Воробія. Молебень закінчився урочистими співом «Тебе Бога хвалим» і уставними многоліттями.

Храмове свято старовинної львівської церкви св. великомучениці Параскеви-П'ятниці було відзначене урочистою архієрейською відправою Служби Божої. Високопреосвященному Архієпископові Макарію сослужили представники духовенства львівських парафій, а також і деякі приїжджі священики. Проповідував ієром. Алексій Петришин. Наприкінці Служби Божої повчав богомольців, що переповняли ма-леньку церковку, сам Владика Макарій.

Нова православна св.-Михайлівська парафія в м. Львові 21 (8) листопада урочисто справляла своє перше храмове свято. Всеночну напередодні і Службу Богу в день самого свята правив Високопреосвященний Архієпископ Макарій з представниками міського та приїжджого духовенства. Богомольці заповняли храм і на всеночній і на літургії. Глибоку змістом і водночас просту й доступну проповідь про

небесний світ духовний виголосив протопресвітер д-р Костельник Г. Ф. Наприкінці літургії, як звичайно, повчав народ Владика Макарій.

За короткий час від посвячення свого храму (8 червня ц. р.) св.-Михайлівська парфія вже зросла і належно впорядкувала своє життя. Храм поступово прикрашується дедалі новими образами і має цілком православний, світлий і загишний вигляд. Богослуження правиться побожно, добре співає хор. Та як ця парафія мала б бути зразком і прикладом для інших щодо величної краси православного богослуження, то в св.-Михайлівському храмі треба подбати про те, щоб досягнути повної гармонії та злаженості в богослужбовому чині. З тими засобами, які має св.-Михайлівська церква, відправи в ній могли б явити світові всю величну красу православного богослуження. Цього від усієї душі бажаємо новій парафії.

